

גלריה "רוזנר" היא גלריה חדשה שנפתחה ברחוב של"ג 9, ומציגה כתערוכות פתיחה את תערוכת היחיד של הצייר הוותיק מרדכי לבנון. התערוכה מורכבת מ-30 יצירות של מרדכי לבנון בטכניקות השמן והאקוורל-גואש. רובן של היצירות נעשו בשלוש השנים האחרונות, אך מוצגות גם מספר תמונות שצוירו בשנים 55-1950, המאפשרות השוואה ועיקוב אחרי התפתחות ציורו של לבנון בעשר השנים האחרונות. מהשוואה הזאת, מתברר שסגנון ציורו של לבנון, שהיה כבר מגובש בשנות ה-50, השתנה מעט מאוד מאז. עיקר השינוי מתבטא בנטייה להדגיש פחות את הצורות העיקריות, וע"י כך לאפוף את כל הציור בצבעוניות חדה יותר מאשר בעבר. דבר זה מדגיש את הצד האווירתי-פיזי על פני הצד האקספרסיבי-סוער, וכי הזמן אינו מפחית מהערכים המבניים של הציור. מכל שאר הבחינות - תמאטיקה, תפיסת מבנה ומרחב, זווית ראייה וכו' - נשאר ציורו של לבנון ללא שינוי מהותי. חוסר שינוי זה, הופך את התערוכה, למרות הפרשי הזמן בהם צוירו העבודות, ליחידה אורגנית. אם במבט ראשון בולטת הקרבה בין ציורו של לבנון לזרם האקספרסיוניזם הסוער של סוטיץ, נולדה וקוקושקה, הרי עיון נוסף בציורים אלה מוכיח שציורו מצוין בתכונות מיוחדות, המבדילות היטב בין דרך ציורו לאקספרסיוניזם הסוער כפי שהוא מיוצג ע"י הציירים המוזכרים לעיל.

תפיסתו הייצוגית של לבנון היא דו-מימדית ביסודה (גם אם אין זו דו-מימדית פשוטה). בניגוד מוחלט לרוב הציירים האקספרסיוניסטים שהדגישו, כמעט ללא יוצא מהכלל, את המרחב ועיוות העצמים (התלת-מימדיים) בחלל. אפילו זורז' רואו, שהינו יוצא דופן במידת מה מכלל זה, יצר בציוריו הרגשת מימד נוסף ע"י טכניקה דמוית ויטראז' והצבעוניות הכהה. ציורו של לבנון, לעומת הדוגמאות האלה, הוא פנוראמי, אך אינו בדיוק תלת-מימדי. הנוף נראה כנוף דו-מימדי, המשתקף בכלי זכוכית מעוגל עם הסטיות הנובעות מהשתקפות כזו. גם השמים הכחולים, היוצרים הרגשה שהם כביכול עמוקים ונמצאים אחרי הנוף, אינם מהווים פתרון תלת-מימדי של ממש. אין זו הרגשת עומק שנוצרה ע"י הצייר ע"י העמקה צבעונית מודרנת, אלא מעין וריאציה על "שיטת הפרגודים" בווריאציה על "שיטת הפרגודים" בציור. גישה ציורית זו מנוצלת ע"י לבנון להשגת שני אפקטים חשובים, המשמשים כבסיס למהות ציורו: תחושת התנועה המרומזת ועזר למבנה הגושי.

הרגשת התנועה בנוף - המשמש מוטיב ברוב יצירותיו של לבנון - באה מעיוות זווית ראייה כללית, ולא מארגון תנועות נפרדות של כל אלמנט בנפרד. עצם התפיסה הפנוראמית כשהיא מובאת בצורה כזאת - גם היא דו-מימדית - נותנת תחושה של תנועה. הגורם לתחושת תנועה זו נעוץ בהרגלי הראייה של המסתכל: במבט רגיל, ללא הנעת הראש סביבו, אין העין יכולה לתפוס סוג כזה של ראייה פנוראמית וחלים עליה הקצרות הפרספקטיבות לסוגיהן השונים. תפיסה פנוראמית כזאת מחייבת הסבת הראש והרחבת שדה הראייה

המרכזי. לשון אחרת: עצם הצגת הנוף בצורה פנוראמית כזאת היא - כשלעצמה - דו"ח על תנועת העין המסתכלת של הצייר וממילא יוצרת תחושת תנועה גם למסתכל. מובן מאליו שהתנועה המוחשת למסתכל (שבעת הסתכלותו בתנועה אינו מסיט את ראשו), נראית כזרם העובר בנוף עצמו.

התפיסה הפנוראמית הנתפסת בעיצוב דו-מימדי, עוזרת לצייר לארגן את התמונה ביחידות צורניות פשוטות ובנויות ללא התחשבות בפרספקטיבה רגילה, הדורשת ויתור מסוים בדרך ארגון הצורות הבודדות. לבנון יכול בדרך זו לערוך מבנה צורות פשוטות, הקרובות למשטחים גיאומטריים, דבר שהיה מתקשה לעשות אילו ניסה לעקוב אחרי פיתוח תלת-מימדי מדויק.

אווירת הפיוט המאפיינת את ציורי לבנון, מודגשת (ובמידה רבה גם נוצרת) ע"י השימוש בגוונים רכים ומעורבים, והשימוש הרב בגווני הכחול-כחלחל והירקרק בא להשלים את הצורות שלמרות היותן ברורות, אינן נוקשות ומתמזגות במבנה הכלל.

שמשון הולצמן

"תערוכות בתל-אביב" / הארץ / 7.12.63 / תע' יחיד / מוזיאון תל-אביב

הולצמן הוא אחד מהידועים והפופולאריים שבציירי האקוורל בארץ. האקוורלים שלו מקשטים מאות בתים בארץ וקירות של גלריות הנותנות מקום גם לאמנות קלילה ועממית. 70 האקוורלים התלויים עתה בתערוכת היחיד של הולצמן, נבחרו מתוך מאות הציורים של צייר זה שנעשו בשנים האחרונות.

כל הן בכובד ראש אקדמי באקוורלים חמודים אלה, דומה לאדם התובע מילד תשובות בסוגיות פילוסופיות מעמיקות. כמובן שדימוי זה אינו מדוקדק, שהרי ילד נמצא תמיד בתהליך התבגרות והתעצמות אינטלקטואלית, ואילו האקוורלים של הולצמן הם בחינת ילד נצחי-עליו, קליל-טרי, ובו בזמן חסר כל עמקות, יותר ג'סטות חיצוניות מאשר השלכה של תהליכים פנימיים מורכבים ועמוקים.

הולצמן שולט היטב בטכניקה של אקוורל הנעשה ברובד אחד; עבודותיו נעשות בביטחון מלא של בעל מלאכה היודע מה דורשים ממנו וכיצד לעשות זאת. מבחינה זו, מהווים האקוורלים יותר התרשמויות קלילות מנוף, המוגשות בצורה חגיגית מאשר בנין ציורי של ממש. ההיענות לטעם עממי מסביר אף את חוסר החיפושים אחרי ביטוי פלסטי טהור, ואת ייצור האקוורלים בשיטת "הסרט הנע" הבא לידי ביטוי בנופי הכנרת הנצחיים בעלי שלושת האקליפטוסים ובציורי נשות השוק הצבעוניות, שיחד עם היותן דקורטיביות מבחינה צבעונית, אין בהם שום קו אופי פלסטי או חויתי המייחד אותן זו מזו.

אכן, יש ויש מקום לסוג זה של אמנות. ליד הסימפוזיה והיצירה הקלאסית המורכבת והכבדה, יש בהחלט מקום למוסיקה קלילה ורגשנית. יצירות אלה בציוריו של הולצמן,